

Cuộc chiến US-Canada

Nhật Quang

Mỹ và Canada là một trong những liên minh đặc biệt và được xem là bền chặt nhất thế giới, được xây dựng trên nền tảng địa lý, kinh tế và những biến động lịch sử. Tuy nhiên gần đây, hai liên minh này cãi nhau như mổ bò, thiếu điều cạch mặt nhau. Thủ tướng Canada giận dữ cầu thân với Trung Quốc, trong khi ông Trump đổ mặt tía tai đập thuế ồ ồ.

Mời bạn cùng chúng tôi tìm hiểu ngọn nguồn và hệ quả của “trận chiến” này...

Tình bạn đặc biệt

Nếu lịch sử thế giới là một cuốn tiểu thuyết, thì mối quan hệ giữa Mỹ và Canada là một chương sử kỳ lạ từ những trận chiến sát phạt nảy lửa đến một tình bạn khăng khít không cần rào giậu. Mối quan hệ bắt đầu bằng những hiểu lầm tai hại. Năm 1773, khi 13 thuộc địa Mỹ nổi dậy chống lại Anh, họ cứ ngỡ người dân Canada (lúc đó cũng là thuộc địa Anh) cũng muốn được “giải phóng”. Quân Mỹ tấn công Quebec nhưng bị đánh bại thảm hại. Canada chọn ở lại với Anh. Mỹ theo Cộng hòa, Canada theo Quân chủ. Năm 1812 cuộc chiến chính thức duy

nhất giữa hai bên. Quân Mỹ tiến đánh Canada nhưng bị liên quân Anh – Canada đẩy lùi. Sau đó quân Anh từ Canada đã tiến xuống Washington D.C. và đốt cháy White House.

Sau những bài học xương máu, hai bên nhận ra rằng chung sống hòa bình sẽ có lợi hơn là đấu súng. Họ kẻ đường biên giới dài nhất thế giới dọc theo vĩ tuyến 49 mà không cần một người lính đồn trú nào.

Phần lớn gỗ dùng trong xây dựng tại Mỹ nhập từ Canada.
nguồn ảnh www.finehomebuilding.com

Mỹ cần gì ở Canada?

Có thể gọi Canada là “bình xăng” của nước Mỹ. Nhiều người làm tường Mỹ mua dầu nhiều nhất từ Trung Đông, nhưng Canada mới là nguồn cung cấp dầu thô lớn nhất cho Mỹ. Ở Alberta, có trữ lượng dầu mỏ khổng lồ, bán cho các nhà máy tinh chế tại Mỹ. Thủy điện từ Quebec cung cấp điện cho các tiểu bang New York, Vermont và New England ...

Để thoát khỏi “bóng đè” Trung Cộng, Mỹ dựa vào khoáng sản từ Canada như uranium – cho các nhà máy điện nguyên tử, hoặc Lithium, Nickel, Cobalt sản xuất pin xe điện (EV). Kali

(potash) làm phân bón... Mỹ và Canada còn là chuỗi cung ứng (Supply Chain)

Đây là điểm độc đáo nhất, hai nước không chỉ “bán sản phẩm” cho nhau, mà họ cùng nhau “làm ra một sản phẩm”. Ví dụ,

- Một linh kiện xe hơi có thể đi qua biên giới Mỹ – Canada 7 lần trước khi hoàn chỉnh. Việc sản xuất xe hơi ở Ontario và Michigan thực chất chỉ là một.
- Hầu hết các ngôi nhà ở Mỹ được dựng lên từ gỗ nhập từ Canada.
- Mỹ rất mạnh về nông nghiệp nhưng vẫn phải mua rất nhiều nông phẩm của Canada như thịt bò, thịt heo v...v...

Thứ quý giá nhất mà Mỹ “mua” được từ Canada chính là sự an toàn và tin cậy. Canada luôn là một đối tác cung ứng ổn định nhất. Vào năm 1994, biên giới kinh tế gần như bị xóa bỏ. Hai nước trở thành đối tác thương mại lớn nhất của nhau. Mối quan hệ thương mại giữa Mỹ và Canada không chỉ là một sự hợp tác kinh tế, mà còn là một trong những mối quan hệ phụ thuộc lẫn nhau chặt chẽ nhất hành tinh. Mỗi ngày, có khoảng 2.6 tỉ

USD hàng hóa qua biên giới hai nước rải khắp 30 tiểu bang của Mỹ. Mỹ tiêu thụ khoảng 75% tổng lượng hàng hóa xuất cảng của Canada.

Tổng thống Mỹ: George Bush và Thủ tướng Canadian Prime Minister, ông Brian Mulroney ký hiệp ước về bảo vệ khí quyển tại Parliament Hill ở thủ đô Ottawa, ngày 13 tháng 3 năm 1991. Đây là một trong những vị thủ tướng Canada “hòa thuận” với Mỹ. Ảnh: Barry Thumma/AP

Canada cần gì ở Mỹ?

Nếu Mỹ cần Canada về tài nguyên và năng lượng, thì Canada cần kỹ thuật, thị trường và quân đội của Mỹ. Dân số Canada chỉ bằng 1/9 của Mỹ, kinh tế Canada dựa vào xuất cảng, và Mỹ là khách hàng “bao sân” gần như toàn bộ. Bên cạnh đó Mỹ là nguồn đầu tư lớn nhất vào Canada.

- Tuy có lãnh thổ rộng thứ hai thế giới nhưng Canada duy trì một lực lượng quân đội khá khiêm tốn do vậy Canada khá phụ thuộc vào Mỹ trong vấn đề an ninh.
- Trong lĩnh vực kỹ thuật cao, đời sống hằng ngày của người dân Canada dùng các nền tảng của Mỹ như Google, Microsoft, Amazon, Visa/Mastercard ...
- Dầu nỗ lực bảo tồn bản sắc, nhưng ngành công nghiệp điện ảnh, âm nhạc và truyền thông của Canada chịu ảnh hưởng sâu sắc từ Hollywood.
- Do lạnh giá, Canada phụ thuộc vào Mỹ cho các nhu cầu thiết yếu như rau củ quả tươi trong những tháng mùa đông, hầu hết rau xanh và trái cây trên bàn ăn của người Canada từ California, Arizona và Florida.
- Canada là nhà cung cấp dầu thô lớn nhất cho Mỹ nhưng lại nhập xăng dầu đã tinh chế từ Mỹ.

Bên cạnh đó, rất nhiều hàng hóa của Canada muốn đi ra thế giới hoặc chuyển từ tiểu bang này sang tiểu bang khác phải đi xuyên qua mạng lưới đường sắt và đường cao tốc của Mỹ. Sự phụ thuộc này tạo ra bất lợi cho Canada là **Mỹ có thể tồn tại nếu thiếu Canada, nhưng Canada sẽ rơi vào khủng hoảng nếu thiếu Mỹ.** Đó là lý do tại sao các đời Thủ tướng Canada luôn đặt việc duy trì quan hệ tốt đẹp với Mỹ là ưu tiên số một.

Một phân xưởng lắp ráp xe hơi của Mỹ tại Canada. nguồn ảnh <https://www.townandcountrytoday.com/>

Một thời êm ấm

Trong lịch sử Canada và Mỹ, có rất nhiều thời gian nồng ấm, như Thủ tướng Brian Mulroney (1984-1993) là bạn thân của hai đời tổng thống Mỹ: Ronald Reagan và George H.W. Bush. Hay Thủ tướng Louis St. Laurent và Tổng thống Harry Truman, sau đó là Dwight Eisenhower, vô cùng hài hòa. Thủ tướng

William Lyon Mackenzie King (1935 – 1948) và Tổng thống Franklin D. Roosevelt (FDR) đã cùng nhau đưa quan hệ Mỹ – Canada thành “đồng minh chiến lược”.

Những bản giao hưởng lạc điệu

Nhưng không phải vị Thủ tướng Canada nào cũng hát song ca nhịp nhàng với Washington. Ví dụ

- Thủ tướng John Diefenbaker (1957-1963) găm giữ với Tổng thống John F. Kennedy. Đây được coi là mối quan hệ tồi tệ nhất trong lịch sử hai nước. Sự đối đầu này vừa có tính chính trị, vừa xuất phát từ cá nhân.
- Pierre Elliott Trudeau (1968-1979, 1980-1984) – cha của Justin Trudeau – đã “vẽ” lại sự độc lập của Canada trước tầm ảnh hưởng của Mỹ. Ông tăng cường mua bán với châu Âu, thậm chí với Cuba và Trung Quốc để giảm sự phụ thuộc vào Mỹ.
- Thủ tướng Jean Chrétien (1993-2003) đầu khá thân với TT Bill Clinton, nhưng rất lạnh nhạt với George W. Bush. Hậu quả mối quan hệ giữa hai nước rơi vào tình trạng “đóng băng” nhiều năm.

- Mới nhất là Thủ tướng Mark Carney và TT Trump. Việc tố giác rào cản thuế quan chỉ là cái cớ, vì điều này chẳng có gì mới mẻ. Các đời tổng thống Mỹ từ Bush cho đến Obama cũng ‘cằm rà’ Canada về quan thuế, nhưng tất cả được dàn xếp trong phòng kín, không oang oang trước công chúng như ông Trump.

Chuyện luôn làm các tổng thống Mỹ khó chịu ông bạn láng giềng quá thuế quá mạng. Ví dụ

- Canada đánh 200% – 300% thuế với sữa, trứng và gia cầm của Mỹ. Khiến các tiểu bang như Wisconsin hay New York dư sữa chất đống nhưng không thể mò sang Canada.
- Canada còn áp thuế 3% doanh thu lên các công ty công nghệ cao như Google, Facebook, Amazon, Apple...
- Thuế cho quảng cáo trên các tạp chí, kênh truyền hình Mỹ phát sóng tại Canada nếu không đủ “Canadian Content”.
- Ở Canada, rừng hầu như thuộc sở hữu của chính phủ và cho tư nhân khai thác với giá rẻ, khiến các công ty khai thác gỗ ở Mỹ điêu đứng.

Đối với Canada, những loại thuế này nhằm bảo vệ sản xuất nội địa và giữ gìn bản sắc.

Tổng thống Mỹ John F. Kennedy (trái) hội đàm với Thủ tướng Canada: John Diefenbaker tại phòng bầu dục Bạch Cung ngày 20 tháng 2 năm 1961. Đây là vị thủ tướng “đối đầu” nhất với Mỹ. nguồn ảnh: Đại học Saskatchewan, Thư viện Đại học, Lưu trữ Đại học và Bộ sưu tập đặc biệt Canada

Bất đồng cá nhân

Ngoài những hạm hực thuế quan, mối bất hòa giữa Thủ tướng Mark Carney và Tổng thống Trump phần lớn là do quan điểm cá nhân cũng như chính sách. Ông Mark hằng hái ủng hộ các chương trình điện hóa xanh, bảo vệ môi trường, biến đổi khí hậu. Ngoài ra ông ưu tiên chủ nghĩa đa phương toàn cầu, mở cửa giao lưu hàng hóa toàn thế giới, kể cả với Trung Quốc. Chưa hết, ông Carney bồi thêm một nhát chí mạng khi gợi ý thế giới nên dùng đồng tiền kỹ thuật số chung (Synthetic Hegemonic Currency) để thay thế đô la Mỹ, nhằm tránh việc Mỹ gây ảnh hưởng quá lớn đến toàn cầu qua chính sách tiền tệ.

Ông Trump thì hoài nghi về biến đổi khí hậu và ưu tiên phục hồi ngành dầu mỏ, than đá. Với khẩu hiệu “America First”, ông Trump phá bỏ không thương tiếc các hiệp định đa phương để tìm kiếm lợi ích song phương.

Kết

Dù được xem là cặp “anh em” thân thiết nhất thế giới, nhưng trước nay Mỹ và Canada hầu như hiếm có được tiếng nói chung, hết thủ tướng này đến tổng thống kia vẫn xảy ra những cuộc tranh chấp, “cãi vã” không bao giờ có hồi kết. Rất may, những bất đồng này chỉ dừng lại ở mức bất hòa chứ không chuyển sang thù địch. Ngày mai trời lại sáng, người ta sẽ không ngạc nhiên khi thấy Mỹ và Canada lại choàng vai bá cổ nhảy chân sáo trên đường.

Nhật Quang